

בכמה תבכה בלילה - על מה?

הרב צבי לבנברג

1. אלשיך הקדמת איכה:

תהי זאת נחמתם בשפלותם ודלותם בגלותם, כי זה אלהים אלהינו בכל צרתם לו צר. ודי לנו לראות בנחמה כמה מעלות טובות למקום עלינו, הוא ה' אלהינו. כי אף גם זאת בהיותינו בתוקף שפלותינו וצרותינו וחרבן בית קדשנו ותפארתנו, ביום פקדו חטאתינו וימוגנו ביד עונינו, וישקוד על הרעה ויביאה עלינו, עם כל זה לא זז מחבבנו חבה יתירה, ועינינו רואות גודל אהבתו אלינו, כי לא נעצב אל לבו כי אם לצרת הבת ירושלים. אי לזאת קראתי לביאור זה לעיני כל רבים עמים דברים נוחמים, כי בם נוכל להתנחם מעצבון ההעדרים כל ישראל חברים, וישישו בשמחה ונסו יגון ואנחה והיתה הרוחה.

2. איכה רבה פרשה א. א:

'איכה ישבה' - שלשה נתנבאו בלשון איכה, משה ישעיה וירמיה, משה אמר (דברים א') איכה אשא לבדי וגו', ישעיה אמר (ישעיה א') איכה היתה לזונה, ירמיה אמר איכה ישבה בדד, א"ר לוי משל למטרונה שהיו לה שלשה שושבינין אחד ראה אותה בשלותה, ואחד ראה אותה בפחזותה, ואחד ראה אותה בניוולה, כך משה ראה את ישראל בכבודם ושלותם ואמר איכה אשא לבדי טרחם, ישעיה ראה אותם בפחזותם ואמר איכה היתה לזונה, ירמיה ראה אותם בניוולם ואמר איכה ישבה.

3. ספר 'נצח ישראל' פרק יד':

ואל יקשה לך הרי בפרשת בחקותי שמזכיר הכתוב הברכות שיהיה להם על המצות (ויקרא כו, ג - יג), והם אינם כל כך הרבה כמו הקללות, שהם הרבה מאוד (שם שם יד - מא), ואם כן אין השכר הרבה כמו העונש? ודבר זה אין קשיא, כי הברכות הם לישראל כסדר, שהם מאל"ף עד תי"ו, כי מתחילין באל"ף "אם בחקותי" (ויקרא כו, ג), ומסיימים "ואולך אתכם קוממיות" (שם שם יג), בתי"ו. ואחר הסדר נמשך הכל, ובכלל ברכות אלו הם הכל, שהם מאל"ף עד תי"ו, ובזה יש הכל. אבל הקללות הם שלא כסדר, ואין דבר נמשך אחר הקללות כאשר הם שלא כסדר ובהפך הסדר. לכך אין הקללות שבאו על ישראל כמו הברכות.

4. העמק דבר דברים כט. יג:

'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם. כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד'. לשון 'כי אם וגו' צריך באור, והענין אם עבד חוטא הרבה לאדוניו, והאדון בקצפו מכהו וגם מושיבו במאסר, ותלויים שני העונשים הללו בכוונת האדון ורצונו מה לעשות עם עבדו. אם רצונו למכרו לגמרי וממאס בשימוש הרי זה ממעט במכותיו, כי אין בזה תועלת עוד, אחר שלא ישמשנו, ורק מכהו מעט מחמת קצפו באותה שעה, אבל מניחו במאסר הרבה זמן עד שמזדמן לו קונה אותו. מה שאין כן אם למרות כל העוותו, ערב לו שימוש, ואינו ממאס בו בשום אופן, הרי זה להפך, מושיבו במאסר זמן מועט, אבל מכהו הרבה פעמים כדי שיזכור ולא יחטא עוד. נמצא ממה שמכהו הרבה ניכר שהאדון רוצה בשימוש העבד ואינו ממאס בו, וזהו האות שלא יניחנו הרבה במאסר. וזו הייתה טענת הנביא... דמה לך לענוש אותנו כל כך? אלא וודאי שלא מאסתנו ואם כן 'השיבנו...'

5. איכה רבה א.כ:

ומפני מה נאמר מגילת קינות באלפא ביתא? לפי שעברו את תורתך שהיא כתובה מאלף ועד תיו.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דבורי בן בשט ז"ל

מגילת איכה:

פרק א'

א איכה ישבה בדרך העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס: ב בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה אין לה מנחם מכל אהביה כל רעהיה כגדו בה היו לה לאיבים: ג גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח כל רדפיה השיגוה בין המצרים: ד דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה: ה היו צריה לראש איביה שלו כי אדני הוגה על רב פשעיה עולליה הלכו שבי לפני צר: ו ויצא מבת ציון כל הדרה היו שריה כאילים לא מצאו מרעה וילכו בלא כח לפני רודף: ז זכרה ירושלם ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם בנפל עמה ביד צר ואין עוזר לה ראוה צרים שחקו על משבתה: ח חטא חטאה ירושלם על כן לנידה היתה כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה גם היא נאנחה ותשב אחר: ט טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותדך פלאים אין מנחם לה ראה אדני את עניי כי הגדיל אויב: י ידו פרש צר על כל מחמדיה כי ראתה גוים באו מקדשה אשר צייתה לא יבאו בקהל לה: יא כל עמה נאנחים מבקשים לחם נתנו מחמדיהם באכל להשיב נפש ראה אדני והביטה כי הייתי זוללה: יב לוא אליכם כל עברי דרך הביטו וראו אם יש מכאוב כמכאבי אשר עולל לי אשר הוגה אדני ביום חרון אפו: יג ממרום שלח אש בעצמתי וירדנה פרש רשת לרגלי השיביני אחר נתנני שממה כל היום דוה: יד נשקד על פשעי בידו ושתרגו עליו על צוארי הכשיל כחי נתנני אדני בידי לא אוכל קום: טו סלה כל אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך אדני לבתולות בת יהודה: טז על אלה אני בוכיה עיני עיני ירדה מים כי רחק ממני מנחם משיב נפשי היו בני שוממים כי גבר אויב: יז פרשה ציון בידיה אין מנחם לה צוה אדני לעקב סביביו צרו היתה ירושלם לנדה ביניהם: יח צדיק הוא אדני כי פיהו מריתי שמעו נא כל העמים וראו מכאבי בתולתי ובחורי הלכו בשבי: יט קראתי למאהבי המה רמוני כהני וזקני בעיר גועו כי בקשו אכל למו וישיבו את נפשם: כ ראה אדני כי צר לי מעי חמרמו נהפך לבי בקרבי כי מרו מריתי מחוץ שפלה חרב בבית כמות: כא שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל איבי שמעו רעתי ששו כי אתה עשית הבאת יום קראת ויהיו כמוני: כב תבא כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות אנתתי ולבי דו:

פרק ב'

א איכה יעבי באפו אדני את בת ציון השליך משמים ארץ תפארת ישראל ולא זכר הדם רגליו ביום אפו: ב בלע אדני ולא חמל את כל נאות יעקב הרס בעברתו מבצרי בת יהודה הגיע לארץ חלל ממלכה ושריה: ג גדע בחרי אף כל קרן ישראל השיב אחר ימינו מפני אויב ויבער ביעקב כאש להבה אכלה סביב: ד דרך קשתו כאויב נצב ימינו כצר ויהרג כל מחמדי עין באהל בת ציון שפך כאש חמתו: ה היה אדני כאויב בלע ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת יהודה תאניה ואניה: ו ויחמס כגן שכו שחת מועדו שכח אדני בציון מועד ושבתי וינאץ בזעם אפו מלך וכהן: ז זנח אדני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביד אויב חומת ארמנותיה קול נתנו בבית אדני כיום מועד: ח חשב אדני להשחית חומת בת ציון נטה קו לא השיב ידו מבלע ויאכל חל וחומה יחדו אמללו: ט טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מאדני: י ישובו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלם: יא כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי על שבר בת עמי בעטף עולל ויונק ברחבות קריה: יב לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעטפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם: יג מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלם מה אשנה לך ואנחמך בתולת בת ציון כי גדול כים שברך מי ירפא לה: יד נביאך חזו לך שוא ומפל ולא גלו על עונך להשיב שבותך ויחזו לך משאות שוא ומדוחים: טו ספקו עליך כפים כל עברי דרך שרקו וינעו ראשם על בת ירושלם הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי משוש לכל הארץ: טז פצו עליך פיהם כל אויביך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אך זה היום שקוינהו מצאנו ראינו: יז עשה אדני אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם הרס ולא חמל וישמח עליך אויב הרים קרן צרף: יח צעק לבם אל אדני חומת בת ציון הורידו כנחל דמעה יומם וליילה אל תתני פוגת לך אל תדם בת עינך: יט קומי רני בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חצות: כ ראה אדני והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם יהרג במקדש אדני כהן ונביא: כא שכבו לארץ חצות נער וזקן בתולתי ובחורי נפלו בחרב הרגת ביום אפך טבתת לא חמלת: כב תקרא כיום מועד מגורי מסביב ולא היה ביום אף אדני פליט ושריד אשר טפחתי ורבייתי איבי כלם:

פרק ד'

א איכה יועם זעה ישנא הכתם הטוב תשתפכנה אבני קדש בראש כל חצות: ב בני ציון היקרים המסלאים בפז איכה נחשבו לנבלי חרש מעשה ידי יוצר: ג גם תנים חלצו שד היניקו גוריהן בת עמי לאכזר כיענים במדבר: ד דבק לשון יונק אל חכו בצמא עוללים שאלו לחם פרש אין להם: ה האכלים למעדינים נשמו בחוצות האמנים עלי תולע חבקו אשפתות: ו ויגדל עון בת עמי מחטאת סדם ההפוכה כמו רגע ולא חלו בה ידים: ז זכנו נזירה משלג צחו מחלב אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם: ח חשך משחור תאגרם לא נכרו בחצות צד עורם על עצמם יבש היה כעץ: ט טובים היו חללי חרב מחללי רעב שהם יזובו מדקרים מתנובת שדי: י ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו בשבר בת עמי: יא כלה אדני את חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון ותאכל יסודתיה: יב לא האמינו מלכי ארץ כל ישיבי תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלם: יג מחטאת נביאיה עונות כהניה השפכים בקרבה דם צדיקים: יד נעו עורים בחצות נגאלו בדם בלא יוכלו יגעו בלבשיהם: טו סורו טמא קראו למו סורו סורו אל תגעו כי נצו גם נעו אמרו בגוים לא יוסיפו לגור: טז פני אדני חלקם לא יוסיף להביטם פני כהנים לא נשאו וזקנים לא חננו: יז עודינו תכלינה עינינו אל עזרתנו הבל בצפייתנו צפינו אל גוי לא יושע: יח צדו צעדינו מלכת ברחבתינו קרב קצינו מלאו ימינו כי בא קצינו: יט קלים היו רדפינו מנשרי שמים על ההרים דלקנו במדבר ארבו לנו: כ רוח אפינו משיח אדני נלכד בשחיתותם אשר אמרנו בצלו נחיה בגוים: כא שישי ושמחי בת אדום וישבת בארץ עוז גם עליך תעבר כוס תשכרי ותתערי: כב תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך פקד עונך בת אדום גלה על חטאתך: